

מסביב למיכון

מכירת ציוד משומש

כתבתי בחוברת הקודמת (מס' 81, ע' 34) על מכירת ציוד משומש ממכוני חליבה קיבוציים לביתני חליבה במושבים. ברצתי לפנות שוב לבוקרים בקיבוצים, המחליפים את הצנצנות והמסגרות מהדגמים הישנים של אלפא-לאוואל או דה-לאוואל ולבקשם להודיענו על מספר הצנצנות והמסגרות שברשותם ושימכרו את הציוד הזה באמצעותנו ולא לכל מי שבא ראשון למשק. רק בצורה זו נוכל להבטיח אספקה סדירה למשק המושבי.

דרושים פריטים נוספים: מאזני חלב של קומביינים דרושים במשקים קיבוציים המוסיפים יחידות חליבה מדגם "סטרימליין". לכן, נא להודיענו על מאזני חלב שהשתחררו או עתידים להשתחרר. בכמה משקים חסרים לנו ברזים לבדיקת שומן, גם אלה ליחידות חליבה נוספות.

הזכרתי בחוברת הקודמת שנחוצים לנו להשיג למת ציוד במושבים קומצים מתוצרת דה-לאוואל מס' 05021, המתאימים לגביע 06. אני פונה לחברי המושבים שמעוניינים למכור יחידות מיטלטלות פניאומטיות משומשות, שאף הם יודיעו על כך להתאחדות, כיוון שיש דרישה לציוד זה במושבים שונים ונוכל לכווננו בהתאם לדרישות.

התייבשות מוקדמת

בהזדמנויות שונות נתקלתי בתופעה זו של התייבשות מוקדמת, ולא דווקא אצל פרה בודדת בעדר. תקופות חליבה של 270 ואף 250 יום אינן יוצאות מן הכלל בעדרים רבים. זאת אינה תוצאה של התעברות מוקדמת והמלטת צפויה, אלא בהמלטות צפויות נורמאליות, כעבור שנה או יותר אחרי ההמלטת הקודמת. תקופות היובש במקרים אלו נמשכות לפיכך כ-3 ואף 4 חודשים. נדמה לי שאין צורך להרבות בהסברים על הנזק הכלכלי הנגרם ע"י תופעה זו: הוצאות אחזקת הפרה כמעט ואינן פוחתות כשהיא יבשה טרם זמנה בעוד יש באפשרותה להניב כ-10 ליטר חלב ליום. היא אוכלת אותה כמות מזון

כמעט ועבודת הטיפול בה נחסכת רק, על הנייר.

סיבות שונות לתופעה זו. ברצוני לעמוד הפעם רק על סיבה אחת הקשורה בחליבה: כלומר — התייבשות מוקדמת כתוצאה מחליבה מאכאנית לקויה. חוסר שיטה אחידה בין החולבים והמחליפים מביא ללא ספק להתייבשות מוקדמת אצל פרות רבות, והשפעתו דומה לזו של מכונה בלתי תקינה או סתם חליבה גרועה.

אני חוזר ומדגיש שיש להקפיד על ביצוע חליבה טובה, הכנה מספקת של העטין ע"י עיסוי, הגרת הצליפים הראשונים, הרכבת הגביע עים על העטין תוך דקה עד שתי דקות אחרי התחלת ההכנה, הגשת מעט עורה (עיסוי) בגמר החליבה — כמחצית הדקה בממוצע, ובאופן מיוחד להקפיד שלא להשאיר את המכונות על העטינים יותר מדי זמן.

פטמות שרידיות (רודימנטאריות)

קשה לי להבין מדוע אין אנו ערים לפגם הקיים אצל רבות מפרותינו — הפטמות השרידיות על עטיניהן. פטמות אלו, לא זו בלבד שהן מהוות פגם אסתטי, הן גם מפריעות לשמירה על ניקיון העטין, על חליבה נוחה ולעתים אף גורמות לפגיעות בעטין. מסביב לפטמות אלו, מצטבר לכלוך שיש הכרח להירי חיקו לפני החליבה. ע"י הגרוי הניתן לעטין כולו בתחילת החליבה, מעוררים יצירת כמות חלב כל שהיא בפטמה השרידית. חלב זה נהפך למקור, או קן נוסף לחיידקים מזיקים, וכך נעשה העטין כולו פגיע יותר למחלות. אם המירווח בין פטמה אמיתית לפטמה שרידית הוא קטן מאוד, תפריע זו האחרונה להרכבת גביע המכונה על הפטמה האמיתית והחליבה משתבשת. למה, אם כן, אין אנו מטפלים במיטרד זה כלל וכלל? למדנו לסלק קרניים ואין בוקר שיראה את הפעולה הזו כמסוכנת במיוחד. אותה גישה דרושה גם לגבי סילוק הפטמות השרידיות, שאף הוא פשוט מאד ומהיר מאוד, ואין הדבר כרוך בגרימת צער לבהמה.

בדרך, כלומר — משקים בעלי עדרים קטנים יותר. במשקים אלה מגיעה כיום ההשקעה לסכום גדול ביותר, לא רק באופן יחסי לכל פרה שבעדר הקטן, אלא גם באופן מוחלט — מחמת ההתייחסות שחלה בינתיים. בכמה משקים נבנה מכון חדש לגמרי וההשקעה נעה בין 40 אלף ל-80 אלף לירות ואף למעלה מזה.

מעניין לבדוק מה היתה ההתפתחות בעדרים במשך השנה האחרונה, לאחר שהקימו 9 המשקים הראשונים את מכוניהם המוגדלים. עיון בדו"ח ביקורת החלב מראה תוספת מועטה מאד של פרות באותם תשעת העדרים, אם נשווה את מספר הפרות בעדר לפי הביקורת האחרונה שבידי (פברואר 1966) עם מספר הפרות שבאותו עדר בפברואר 1965, מצטיירת התמונה הבאה: 3 משקים מתוך התשעה לא גדלו כלל, והם — גניגר, יפעת ומרחביה; ב-3 משקים גדל מספר הפרות בפחות מ-5%, והם — משמר העמק ב-3 פרות (1.5%), עין חרוד מאוחד ב-7 פרות (4%) ודגניה ב' ב-11 פרות (4.5%). רק בשלושת המשקים הנותרים גדל עדר הפרות ביותר מ-5% — יגור ב-22 פרות (7.5%), מזרע ב-20 פרות (11%) וגבעת ברנר ב-24 פרות (11%). עד כמה שידוע לי היתה רק במשק אחד סיבה "חיצונית" למניעת התפתחות מהירה יותר וזה בעין חרוד מאוחד. עשרות פרות ומבכירות יצאו את העדר אחרי התקפת הכלבת. בכל יתר המשקים יש לראות את סיבת ההתפתחות האיטית בגורמים "פנימיים", ז. א. בגורמים משקיים מקומיים.

נשאלת איפוא השאלה אם ההשקעה הגדולה בהגדלת מכוני החליבה היתה מוצדקת? האם המשק יכול לשאת בהשקעה הגדולה כשלמעשה לא גדלה כמעט ההכנסה מעדר הפרות? האם באמת היה צורך בהגדלת מכון החליבה בחווד בו הוגדל? או שמא היה נכון יותר להגדיל קודם כל את עדר הפרות ורק בשלב מאוחר יותר להתאים את "השירותים" (קרי — מכון חליבה)? ואם לא היה ביכולתו של המשק להגדיל באופן ניכר את עדרו, לשם מה הוגדל המכון?

אין אני רוצה במקום זה לעורר את הוויכוח בשאלת גודל יחידת העבודה לחולב, כלומר —

מסלקים את הפטמה הקטנה הזו כשהעגלה היא בגיל של 3 עד 6 חודשים (כשאפשר כבר להבדיל בבטחון בין פטמות אמיתיות לבין השרידיות) במספריים חדות ומצפים את החתך בחומר חיטוי מתאים. יש להקפיד כמובן, על תנאים סאניטריים באחזקת העגלה — על ריפוד נקי ויבש. רצוי להיוועץ ברופא בביצוע "הני" תוח" הקטן, ביחד כשלבוקר אין מספיק ניסיון בכך.

אני משוכנע שהרחקת הפטמות השרידיות תצמצם את גורמי מחלות העטין. אין זה מתקבל על הדעת, שנוניח דבר כה פשוט שגורם דעת לו חשיבות רבה, בו בזמן שאנו מרחיקים לכת בפעולות מסובכות פי כמה לשם מניעת המאסטיטיס.

מכוני החליבה, "הגדולים"

אני עוקב בענין רב אחרי התפתחות אותם עדרי החלב אשר במשך השנתיים האחרונות הגדילו את מכוני החליבה שלהם. המניע להגדלת המכון במשקים אלה היה שמכון החליבה הקיים אינו מאפשר תוספת פרות והמכון הוא הגורם המעכב את התרחבות העדר. כיום, משקים לא מעטים הולכים בעקבות הנחשונים וקיימת פעילות מתמדת ואף גוברת בהגדלת מכוני החליבה ממכון לחולב אחד למכון של 2 וממכון של 2 חולבים למכון של 3 ואף 4 חולבים. תשעת המשקים הראשונים הגדילו את מכוני החליבה שלהם ל-9 עמדות כפולות בשנת תשכ"ה או לפני כן. מספר הפרות בעדרים אלה נע, בשעת הגדלת המכון, בין 170 ל-300. ההשקעה במכון החליבה המוגדל היתה גדולה הן בצידוד חדש (לחליבה, לקירור חלב, למזון מרוכז ועוד) והן בשינוי המבנה, חצר המתנה וכו'. אין תחת ידי מספרים מדויקים, אך אני מניח שהשינוי הזול ביותר עלה לא פחות מ-25 אלף לירות ויש מקום לסברה שבמשקים אחדים הושקעו כ-40 אלף לירות — הכל לפי המחירים בעת השינוי.

בשנת תשכ"ו נוספו עוד כמה משקים לרשימת בעלי המכונים הגדולים. משקים רבים נתונים כעת בשלבי תיכנון או ביצוע של מכונים מוגדלים; ביניהם רבים שעד כה הפעילו מכון לעובד

מצטיירת תמונה דומה ולעתים אף קודרת מזו. ברצוני להבהיר, שאין אני מתכוון לאותם העדרים הקטנים, שהגיעו לניצול מלא של מכון החליבה הקיים ולרשותם מבכירות הרוח במספר ניכר שעומדות להגדיל את העדר מעבר ליכולת הקליטה של המכון. הכוונה היא דווקא לאותם המשקים שהינם רחוקים כיום מלנצל את המכון הקיים במלוא כוח הקליטה שלו ואף אין ביכולתם להגיע בזמן הקרוב לניצולו המלא. לכן אני מזהיר לא „לרוץ לפני העדר“, בייחוד בימינו אלה, כשאין שום אפשרות להוות מראש בוודאות, מה תהיה מגמת הרחבת העדר לטווח ארוך. ואם המשק אינו מסוגל להשקיע בעת ובעונה אחת בהגדלת העדר וכן גם במבנים ושיכלולים, נראה לי נכון יותר, להפנות את כל המאמצים להגדלת יחידת הייצור, על אף אי-נוחיות מסויימת בשרותים, ורק במועד מאוחר יותר להתאים את המבנים לעדר המוגדל. משק, החולך בדרך הפוכה, עלול למצוא את עצמו „קרח מכאן ומכאן“: הוא ישקיע כסף רב במכון גדול ויתכן מאוד שלא יהיה מסוגל לנצל השקעה זו גם בעתיד.

חי הברון
ה.מ.ב.

אם עובד אחד צריך לחלוב בחליבה אחת 50, 75 או 100 פרות. מכל מקום יש לציין שתי עובדות:

1. הנימוק הקובע להגדלת המכון הקיים באותם 9 משקים היה — הגדלה מתוכננת של העדר, וזה לא התגשם עד כה.
2. בחלק מהמשקים חולבים גם כיום אותם שני העובדים בכל חליבה או בחלק מהחליבות. כפי שעברו לפני השינוי במבנה. הסיבה לכך: העדר לא גדל כמשוער ולכן לא גדל צוות העובדים במידה המשוערת. במקרים הטובים מושגות 3 עמדות כפולות מתוך התשע. במקרים פחות טובים מופעלות כל העמדות, שתוכננו, כאמור, לעבודת 3 חולבים, ע"י שניים בלבד. הרחיקה לכת קבוצת כנרת אשר הגדילה מכון של 2 עובדים למכון של 4 עובדים, בעל 12 עמדות שדרת-דג כפולות. אך מהיום הראשון להפעלתו התקשו בגיוס די עובדים לביצוע עבודה תקינה במכון כה גדול. לכן הוא מופעל ע"י 3 עובדים (במקום 4) על כל 24 עמדותיו ועל כל 12 יחידות החליבה שבו.

במשקים לא מעטים שעברו ממכון חליבה קטן (עובד אחד) למכון גדול יותר (2 חולבים),

נושא לעבודת דוקטור?

החתום מטה מעיין מדי פעם בתוצאות ביקורת התנובה, המתפרסמות על ידי ההתאחדות; והנה מה שהוא העלה מהנתונים על ביקורת מחצית שנת תשכ"ו (אוקטובר 65—מארס 66) לגבי שלושה שכנים שבעמק יזרעאל:

שם המשק	תוצאות הביקורת		אוקטובר 65		נובמבר 65		דצמבר 65		ינואר 66		פברואר 66		מארס 66	
	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן	ק"ג חלב לפרה בבקורת	% שומן
מזרע	21.6	3.6	21.9	3.8	21.4	3.7	22.2	3.6	22.2	3.5	22.2	3.5	23.5	3.5
גניגר	186	2.8	21.2	3.1	22.2	3.0	22.1	2.8	22.3	3.0	42.2	3.1		
שריד	21.7	3.5	23.8	3.6	22.9	3.6	25.6	3.5	23.7	3.5	26.3	3.4		

עיינתי פעם ועיינתי בשניה בטבלה הנ"ל ואני תמה תמיהה גדולה מאוד; שלושת המשקים — שכנים קרובים הם; האקלים — אחד הוא; במכונות חליבה — חולבים שלושתם, ובאדמה טובה נתברכו כולם. ואשר למוצא הפרות — וודאי שכולן בנות פרי „און“ הן! אולי ימצא מישהו שיפענח תעלומה זו של התכחות פרות גניגר לשומן החלב?

שפט בן ערלי

(„על הבקר בעמקים“)